

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ОВЕЦЬ ДЛЯ ОТРИМАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Г. В. Трофімова, к. с.–г. н., доцент,
НДІ «Украгропромпродуктивність»

*Природа – як фокусник:
за нею потрібне постійне спостереження.
(Семюель Батлер)*

Забруднення довкілля промисловими підприємствами надмірними викидами в атмосферу відпрацьованих газів, утвореннями різноманітних токсичних відходів, скидами забруднюючих речовин у поверхневі водойми, і як наслідок, потрапляння їх у підземні водні об'єкти, а також порушення біологічної рівноваги в природі, спричинене інтенсивним аграрним виробництвом, залишки наслідків Чорнобильської катастрофи, безвідповідальне втручання людини у довкілля – це далеко не повний перелік причин, які змушують змінити гастрономічні уподобання споживачів на користь зміцнення свого здоров'я та покращення навколишнього природного середовища.

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва при одночасному зниженні антропогенного навантаження на навколишнє середовище і природні ресурси можливо досягти на основі розвитку органічного виробництва як альтернативної моделі господарювання. На відміну від інших методів ведення сільського

господарства, органічне виробництво засновано на використанні ресурсоощадливих технологій, мінімізації механічної обробки ґрунту та виключає використання синтетичних речовин. Пріоритетним напрямом для органічного сільського господарства є використання матеріалів і технологій, які покращують екологічну рівновагу в природних системах та сприяють формуванню стійких і збалансованих агроєкосистем [1].

Дослідження процесу становлення органічного виробництва, забезпечення реалізації ідей сталого розвитку сільського господарства знайшли своє відображення у працях провідних українських науковців: В. І. Артиша, Н. А. Берлач, О. М. Варченко, Т. Г. Дударя, Ю. С. Завадської, Т. А. Зінчук, Є. В. Милованова, П. Т. Саблука, О. В. Скидана, О. В. Шубравської, О. М. Яценко та багатьох інших. Однак залишається недостатньо дослідженими питання виробництва органічної продукції вівчарства.

Прогнозоване зростання світового населення потребує суттєвого прискорення ефективного функціонування аграрного сектора для збільшення виробництва харчової та текстильної сільськогосподарської продукції для задоволення споживчого попиту, примноження можливостей для зменшення навантаження та регулювання змін у природних екосистемах, оптимізація ефективності використання людського капіталу. Розвинуті країни, зокрема Нова Зеландія, Іспанія, Франція, Китай та деякі країни Африки змінюють основні тваринницькі виробничі тенденції до зниження рівня скотарства та відповідну інтенсифікацію виробничої системи до збільшення масштабу вівчарства з пріоритетним напрямом органічного виробництва різноманітної продукції зазначеної галузі. [2, с.15].

За визначенням Колегії з національних стандартів органічної продукції USDA: «Органічне землеробство – це система екологічного менеджменту сільськогосподарського виробництва, яка підтримує та покращує біорізноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунтів. Вона базується на мінімальному використанні неприродних (штучних) сировини й матеріалів та агротехнічних прийомів, які відроджують, підтримують та покращують екологічну гармонію». Згідно із цим визначенням керівним принципом для органічного землеробства є використання матеріалів і технологій, які покращують екологічну рівновагу в природних системах та сприяють створенню стійких і збалансованих агроєкосистем. При цьому головною метою є оптимізація «здоров'я» та продуктивності ґрунтової фауни, рослинного і тваринного світу та людського суспільства [3, с.103].

Відзначаючи унікальні властивості овець закордонні фермери ефективно використовують цих тварин в інтегральній системі виробництва органічної продукції рослинництва та вівчарства. Зокрема у Новій Зеландії фермери використали синергію рослинництва та тваринництва (виноградники та вівці) для зменшення використання гербіцидів, ущільнення ґрунтів через застосування потужних технічних засобів і коней та збільшення прибутку фермерів. Випасання овець під час спокою лози дало можливість уникнути косіння зайвої рослинності на 100 % та зменшило використання гербіцидів на 66 %. У середньому фермери заощадили по 56 доларів США з одного гектара. Крім того, зменшилось використання робочих коней, заощаджуючи по 64 долари США на одному гектарі. Фермери зазначили, що здійснення сезонної інтеграції овець у вирощування винограду забезпечує великі екологічні переваги та вищу рентабельність порівняно з інтенсивною механізованою практикою виноградарства [4].

Вченими Ейхбергом та Донатом проведені дослідження впливу випасання овець на проростання окремих сільськогосподарських рослин. У відкритих пісчанних екосистемах після сівби світловимогливих видів рослин (соняшнику, конюшини та тютюну) випасали овець. На дослідних ділянках внаслідок ущільнення ґрунту при випасі овець збільшилось кількість пророслих рослин у 3,5 рази, спостерігалась синхронність проростання цих рослин у межах виду та збільшення наземної фітомаси, утім зменшилась середня тривалість проростання. Дослідники зробили висновок, що випасання овець (натискаючи насіння у верхній шар ґрунту поліпшуються мікрокліматичні ґрунтові умови) суттєво сприяє вирощуванню соняшника, конюшини та тютюну на відкритих пісчанних екосистемах [5].

Португальський уряд у 2011 році ініціював програму розведення кіз та овець для попередження літніх пожег. Зважаючи на невибагливість до кормової бази ці тварини будуть випасатись у районах з високим рівнем пожежонебезпеки і споживати, тим самим ліквідувати рослинність, що легко займається під час екстремально високих температур [6].

В Україні є великий потенціал для динамізації виробництва сертифікованої органічної сільськогосподарської продукції та органічних продуктів харчування, передусім вітчизняні земельні ресурси характеризуються високим біопродуктивним потенціалом [7]. Зважаючи, на суттєву частку парцелярних господарств в Україні, які утримують (42 %) овець, як правило, господарюють примітивними засобами праці, на обмежених площах сільськогосподарських угідь, що не придатні для застосування сучасної великогабаритної

техніки [8, с. 6] та, унаслідуючи зарубіжний досвід, при економічних та екологічних трансформаціях можливо виробництво органічної продукції вівчарства у різних агроекологічних умовах та формах аграрного господарювання.

Список літератури

1. Довгань О. М. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_1_45 (дата звернення 29.03.2018.)

2. Building a common vision for sustainable food and agriculture URL : <http://www.fao.org/publications/highlights-detail> (дата звернення 29.03.2018.)

3. Сокол Л. М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства / Сокол Л. М., Стефановська Т. Р., Підліснюк В. В.// Екологічна безпека № 3–4. – 2008. – С. 102–109

4. Ecological and economic benefits of integrating sheep into viticulture production. URL : <https://link.springer.com/article> (дата звернення 29.03.2018.)

5. Carsten Eichberg Tobias W. Donath. Sheep trampling on surface-lying seeds improves seedling recruitment in open sand ecosystems. URL :<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf> (дата звернення 29.03.2018.)

6. URL: <http://www.farmer.pl/> (дата звернення 29.03.2018).

7. Артиш В.І. Удосконалення системи державного регулювання виробництва органічної продукції в Україні. Науковий Вісник Національного університету біоресурсів і продовкористування України. 2010. Вип. 145. URL: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/chem_biol/pvnau/2010_145/10avi.pdf. (дата звернення 29.03.2018)

8. Аналітичні дослідження показників продуктивності у галузі тваринництва особистих селянських господарств. К.: НДІ «Укragропромпродуктивність», 2016. С. 84.